

فلسفه روش تحقیق پیشرفت‌نگر در اندیشه و دانش تفسیری

احمد آکوچکیان^۱

رضوانه دستجانی^۲

چکیده

«فلسفه روش» به معنای هویت‌یابی فلسفی پارادایم‌ها و مواضع عمومی آن‌هاست؛ یعنی، خود روش نیز متکی به روش خاصی است و از نوعی پس‌زمینه نظری و فکری تغذیه می‌کند؛ باید دانست روش، چه اصول و بنیان‌های فلسفی دارد که محقق باید به آن‌ها پایبند باشد. ذهن وی باید به دنبال چه باشد و روی چه چیزی متمرکز شود. روش روش می‌خواهد لایه‌های فلسفی و منطقی نظری روش‌ها را روشن سازد؛ در اینجا محقق تنها یک محقق نیست؛ بلکه باید یک محقق فیلسوف یا دست‌کم یک محقق خودآگاه باشد.

روش تفسیر پیشرفت‌پژوه هم قسمی از روش مسئله‌محور است و بدین‌سان، باید به این نکته اهتمام ورزید که در این تفسیر، ذهن مفسر با چه انتظاراتی روبه‌روست و لایه‌های فلسفی و منطقی نظری آن چیست؟ همان‌طور که می‌دانیم، دانش تفسیری، دانش انسانی است و این قرار در کوران تحول علوم هم از لحاظ مباحث معرفت‌شناختی و هم روش‌شناختی در تب‌وتاب بازخوانی است. کاربرد این دانش‌ها در اندیشه‌پردازی پیشرفت از منظر قرآن، یک ضرورت ناگزیر است. در حالی که روش‌های تفسیری موجود، اهتمام چندانی به دانش‌های میان‌رشته‌ای نداشته‌اند. به این قرار، پرداخت «روش‌شناسی پژوهش تفسیری» از نخستین گام‌ها در تدوین نظام‌مند روش‌ها و مبانی تفسیر در عرصه اندیشه قرآنی است. در این مقاله به این بنیان‌ها و مبانی پرداخته می‌شود و ویژگی‌های روش تفسیر بر اساس این اندیشه بررسی می‌شود. نگرش و رویکرد این مقاله، بررسی و بازخوانی روش تفسیر در دو سطح روش‌شناسی تفسیری و اصول روش تحقیق است. فلسفه روش تحقیق پیشرفت‌نگر در عرصه اندیشه و دانش تفسیر، یک زاویه دید و منطقی نظر را در باب روش پیشرفت‌پژوهی از منظر قرآن کریم در گفتگوی انتقادی با منظومه جامع گرایش‌ها، روش‌ها و رویکردهای تفسیری پیش رو می‌گذارد. این فلسفه روش تفسیری، کانون اصلی فلسفه معرفت تفسیری است. در مقاله پیش رو، به فلسفه روش تفسیر مستند به اندیشه قرآنی پیشرفت در ذیل مباحث زیر، پرداخته می‌شود:

۱. بررسی مبانی و اصول تفسیری بر مبنای مسئله اندیشه پیشرفت؛

۲. سهم نسبت منابع سنت و عقل در این نوع تفسیر؛

۱. عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات استراتژیک توسعه (رشد).

a_akochechian@yahoo.com

۲. پژوهشگر مرکز تحقیقات استراتژیک توسعه (رشد)، دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه علامه طباطبائی (ره).

adastjani31@yahoo.com

۳. نقد انواع روش‌های موجود در نسبت با مبانی پیشنهادشده در مرحله اول؛
 ۴. پیشنهاد نظام جامع روش‌شناسی‌ها و روش‌های تفسیری بر مبنای اندیشه پیشرفت. بر اساس یافته‌های این مقاله، ویژگی‌های روش تفسیری پیشرفت پژوه به قرار زیر است:
 ۱. تنوعی از مبانی فلسفه دینی را داراست؛
 ۲. تنوعی از مبانی معرفت‌شناختی در آن به چشم می‌خورد؛
 ۳. انواع روش‌شناسی‌های تحقیق تفسیری را در بر می‌گیرد.
- کلیدواژگان:** فلسفه روش، روش تحقیق، پیشرفت، تفسیر، روش‌شناسی، روش تفسیر.